

EMILY BRONTËOVÁ NA VĚTRNÉ HŮRCE

CHARAKTERISTIKA UMĚLECKÉHO TEXTU

[...] Heathcliff nemohl hned najít pravé dveře a ona mi pokynula, abych ho přivedla, ale on zatím našel cestu, ještě než jsem došla ke dveřím, a skokem byl u Kateřiny a sevřel ji v objetí.

Několik minut nepromluvil a nepustil ji. Za tu chvíli ji zahrnul tolika polibky, kolik snad nerozdal za celý dřívější život. Ale má paní ho políbila první a nemohla jsem nevidět, že on pro strašnou trýzeň jí sotva může hledět do očí. Na první pohled poznal totéž, co já, že není naděje na vyléčení – že má smrt vepsanou ve tváři.

„Katko moje! Ty můj živote! Jak to mám snášet?“ vyhrkl tónem netajeného zoufalství. A zahleděl se na ni tak úzkostně, až jsem čekala, že mu ten pohled vžene slzy do očí. Ale oči jen žehly bolestí, neroztály.

„A co má být?“ nato Kateřina. Oddálila se od něho a odpověděla na jeho pohled zamračením: její nálada se točila v proměnlivých rozmarech jako větrná korouhvička. „Usoužili jste mě, Heathcliffe, ty a Edgar. A teď ke mně chodíte proto naříkat, jako byste vy byli k politování. Já vás litovat nebudu, to ne! Ubili jste mě, a nijak vás to neotřáslo, tuším. Jak jsi statný, Heathcliffe! Kolik let ještě hodláš žít, až tu nebudu?“

Analýza uměleckého textu

- **zasazení výňatku do kontextu díla**

Úryvek je asi v polovině knihy. Kateřina je těhotná s Edgarem a nyní se po dlouhé době setkává s Heathcliftem, který utekl. Kateřině bez něj bylo smutno, trpěla, navíc je vysílená těhotenstvím.

Pan Lockwood si roku 1801 pronajal panství Drozdrov od pana Heathcliffa, který bydlí na panství Větrná hůrka. Jednou jede majitele navštívit, aby ho poznal. Zjišťuje, že je to velmi podivinský a nepřístupný muž. Služebná pana Heatcliffa Nelly (Ellena) Deanová vypráví panu Lockwoodovi celou historii lidí z Větrné hůrky a Drozdrova.

Pan Earnshaw, který kdysi vlastnil Větrnou hůrku, měl dvě děti – Kateřinu a Hindleyho. Ty vyrůstaly s malou Nelly, jejich pozdější služebnou a vypravěčkou příběhu. Pan Earnshaw slíbil dětem, že jim z cest přiveze dárky, ale místo nich se vrátil s malým divokým chlapcem, kterého pojmenoval Heathcliff. Chlapec měl černé vlasy a oči a choval se divoce. Kateřina si ho přesto oblíbila, kdežto Hindley ho od začátku neměl rád. Otec Hindleyho a Kateřiny zemřel, takže se Hindley stal majitelem domu. Heathcliff už nesmí ke společnému stolu, Hindley ho neustále napadá a zesměšňuje, podle něj patří mezi čeládku. Kateřina se ho však zastávala. Hindley se oženil a měl syna Haretona, žena krátce po porodu zemřela.

V sousedním panství Drozdrov žijí Lintonovi. Kateřina a Heathcliff tam jednou šli, Kateřina se zranila a musela na Drozdrově několik týdnů zůstat, než se ozdravila. Sourozenci Edgar a Izabela si Kateřinu za tu dobu oblíbili a ona tam i potom tajně trávila každou volnou chvíli. Kateřina se s Edgarem zasnoubí, a to proto, aby se mohla i s Heathcliftem odstěhovat na Drozdrov, být bohatá a žít z dosahu nenávistného Hindleyho. Se vším se svěřila Nelly a netušila, že část rozhovoru vyslechl Heathcliff. Je zdrčený, myslí si, že ho chce Kateřina opustit, a tak utekl. Kateřina ho hledala, ale marně. Vdala se za Edgara, stala se z ní paní Lintonová a čekala dítě.

Po letech se Heathcliff vrátil jako bohatý, ale nesmírně tvrdý muž. Na Větrně hůrce našel zničeného Hindleyho, který přišel o manželku, dítě i všechny peníze a rád prodal panství Heathcliffovi. Kateřina Heathcliffe stále miluje, ačkoli se chová jako tyran a mstí se všem, kdo mu

dříve ubližoval. Heathcliff unesl Izabelu, která do něj byla zamilovaná, a oženil se s ní. Kateřina porodila dceru Katku a zemřela. Nedlouho po ní zemřel i zkrachovalý Hindley, zůstal po něm syn Hareton. Izabela od tyranského Heathcliffa utekla a porodila syna Lintona. Žila s ním v Londýně a zemřela, když bylo Lintonovi 12 let. Heathcliff udělal z Haretona svého sluhu a přivedl svého syna Lintona. Měl se o něj starat strýc Edgar, ale Heathcliff si prosadil, že chce mít syna u sebe.

Po letech se Katka, dcera Kateřiny a Edgara, sblížila s Lintonem. Psali si milostné dopisy. Nelly chtěla lásce zabránit, ale opět zasáhl Heathcliff. Kateřina si musí na nátlak Heathcliffa vzít Lintona. Heathcliff tím sleduje zisk majetku po obou rodinách, Lintonových i Earnshawových. Katka nyní žije na Větrné hůrce, kdežto Nelly zůstala na Drozdově. Když Linton zemře, Heathcliff získal obě panství, ale Kateřinu mu nikdo vrátit nedokáže.

Vypravěč Lockwood odjel asi na rok do Londýna, vrátil se v roce 1802. Po návratu mu Nelly vyprávěla, co všechno se událo. Katka a Linton v sobě našli zalíbení. Heathcliff byl proti, ale protože v Katce viděl její matku, nechtěl kazit její štěstí. Celé dny myslel na Kateřinu, přestal jíst a dobrovolně umírá i přes péči Nelly. Katka a Hareton se domluvili, že se vezmou.

- **téma a motiv**

téma: lásku Kateřiny a Heathcliffa, jejich shledání

motivy: polibek, smrt, úzkost, zoufalství

- **časoprostor**

čas: Nelly vypráví o letech 1770–1802, Lockwood je na panství v letech 1801 a 1802

prostor: hrabství Yorkshir, panství Větrná hůrka a nedaleký Drozdov

čas: není určen; v době, kdy byla Kateřina těhotná, čekala Katku

prostor: není určen; Drozdov, pokoj Kateřiny

- **kompoziční výstavba**

Nelly vyprávěla příběh svých pánů chronologicky.

Úryvek se skládá ze 4 odstavců.

- **literární forma, druh a žánr**

próza, epika, román

- **vypravěč / lyrický subjekt**

ich-forma (vypravěčem je pan Lockwood, poté služebná Nelly)

Vypravěčem knihy je pan Lockwood, který si od služebné Nelly nechává vyprávět příběh dvou rodin, Lintonových a Earnshawových. V úryvku je vypravěčkou Nelly.

- **postava**

Heathcliff – nalezenec, nejasný původ (typické pro romantické postavy), má tmavou pleť a černé oči, bezmezně miluje Kateřinu, k ostatním je zlý, krutý, nenávistný

Kateřina – od dětství zvyklá na Heathcliffa, udělá vše pro jeho dobro, hezká, tmavovlasá, má ráda hodného Edgara Lintona a provdá se za něj, aby získala svobodu pro Heathcliffa

Ellena Deanová = Nelly – služebná v rodině Earnshawových, bezdětná, obětavá, stojí na straně Kateřiny

Edgar Linton – hodný, elegantní, jemný muž, miluje Kateřinu, ale její srdce nezískal

Hindley Earnshaw – bratr Kateřiny, od první chvíle nenávidí Heathcliffa, tajně se oženil a po smrti ženy jen živořil

Josef – sloužící u Earnshawových, drsný, odměřený, uzavřený

- **vyprávěcí způsoby**

přímá řeč – pronáší Heathcliff („Katko moje! Ty můj živote! Jak to mám snášet?“) a Kateřina („A co má být?“)

- jiné vyprávěcí způsoby se v úryvku nevyskytují

- **typy promluv**

pásмо vypravěče v ich-formě – Nelly – „....a ona mi pokynula, abych ho přivedla...“
dialog Heathcliffa a Kateřiny

- **jazykové prostředky a jejich funkce ve výňatku**

trýzeň knižní výraz

Katko hypokoristikon (slovo domácké)

Jak to mám snášet? řečnická otázka

Katko moje! Ty můj životel!, Já vás litovat nebudu, to ne! věty zvolací

- **tropy a figury a jejich funkce ve výňatku**

skokem byl u Kateřiny nadsázka

ji zahrnul tolika polibky, kolik snad nerozdal za celý dřívější život nadsázka, přirovnání

není naděje na vyléčení eufemismus

smrt vepsaná ve tváři metonymie

Ty můj živote! nadsázka

vžene slzy do očí metonymie

oči jen žehly bolestí, neroztály personifikace

její nálada se točila v proměnlivých rozmarech jako větrná korouhvíčka přirovnání

A teď ke mně chodíte proto naříkat, jako byste vy byli k politování. přirovnání

Ubili jste mě nadsázka

až tu nebudu eufemismus

Literárněhistorický kontext

- **kontext autorovy tvorby**

1. polovina 19. století

Emily Jane Brontëová (1818–1848)

- [brontyová], Angličanka, romanopistka
- autorka jediného románu, psala pod mužským pseudonymem Ellis Bell
- ze 6 sourozenců
- narodila se v Thorntonu, od jejích 6 let žila rodina na faře v Haworthu – otec byl vikář
- vychovávána tetou (matka zemřela), nezažila příliš citu
- později vychovávána v internátní škole s tvrdým režimem, 2 sestry zde zemřely
- přežily Emily a Charlotte (→ román *Jana Eyrová*), společně vydaly neúspěšnou básnickou sbírku
- pracovala jako vychovatelka
- zemřela po nastydnutí na bratrově pohřbu
- její dílo bylo doceněno až po smrti
- se sestrou vydala básnickou sbírku pod pseudonymem, prodaly se pouze dva kusy

- **literární / obecně kulturní kontext**

Romantismus

- od slova román = dobrodružný jako v románě
- vznikl v Anglii na počátku 19. stol., rozšířil se do celé Evropy, někde přetrval celou polovinu 19. stol.
- navazuje na tendence preromantismu, je reakcí na klasicismus
- nový způsob pohledu na svět – silně subjektivní a individualistický
- požaduje se tvůrčí svoboda, nezávislost, touha po harmonii s přírodou
- inspirace – gotika pro svou tajuplnost
- dominuje próza – povídky, novely, romány
- lyrika – intimní, reflexivní
- specifický žánr – byronská básnická povídka (poéma) = veršovaný lyrickoepický útvar, děj je prostoupen lyrickými prvky a popisy
- romantický hrdina: většinou myšlenkově totožný s autorem (= autobiografičnost)
- nikdo ho nechápe, je osamělý, je to silná individualita, touží po lásce, ale miluje nešťastně
- jeho život většinou končí tragicky, jeho původ je vždy opředen záhadou
- romantické prostředí: děj se odehrává ve výjimečném prostředí – tajemné, hrůzné (hrady, hřbitovy, sklepení, temné lesy, jezera)

Anglie

Walter Scott (1771–1832)

- považován za zakladatele historické povídky a historického románu
- Waverly* – román o povstání v Irsku, romány *Rob Roy*, *Ivanhoe*, *Kenilworth*, *Pirát*

Jane Austenová (1775–1817)

- představitelka tzv. rodinného románu (domestic novel)
- ve svých dílech obvykle zachycovala život venkovských vyšších vrstev
- Pýcha a předsudek*, *Emma*, *Northangerské panství*

George Gordon Byron (1788–1824)

- jeden z největších evropských básníků vůbec
- pro jeho dílo je charakteristický osamocený boj za svobodu proti tyranům (tzv. byronismus)
- *Childe Haroldova pouť* – moderní epos, má autobiografické rysy
- básnické povídky: *Džaur*, *Korzár*, *Lara* – hlavním hrdinou je revoltující člověk

Percy Bysshe Shelley (1792–1822)

- přítel Byrona, básník, zemřel utonutím, plavil se na lodi Ariel
- zajímavost: jeho manželka, Mary Shelleyová, je autorkou Frankensteiny
- Odpoutaný Prométheus* – dramatická báseň, utopie

Charlotte Brontëová (1816–1855)

- sestra Emily
- pracovala jako učitelka a guvernantka v několika rodinách
- r. 1842 odjela se sestrou Emily do Bruselu, pracovala v penzionátu jako učitelka angličtiny
- r. 1848 bratr zemřel na bronchitidu, sestry Emily (1848) a Anne (1849) na tuberkulózu
- zůstala sama s otcem
- po úspěchu *Jany Eyrové* se pohybovala ve vyšších kruzích, navštěvovala Londýn
- r. 1854 se provdala za otcova vikáře
- zemřela pravděpodobně na tuberkulózu

Francie

Victor Hugo (1802–1885)

- nejslavnější osobnost francouzského romantismu
- 20 let byl ve vyhnanství na malém ostrově u Normandie
- napsal zde básnickou epiku *Legenda věků* (trojdílný básnický cyklus, zobrazuje vývoj lidstva, filozofický podtext)
- *Chrám matky boží v Paříži, Bídníci (Ubožáci)* - romány

Stendhal (1783–1842)

- nejoblíbenější jsou 3 romány, slávu získaly až po Stendhalově smrti
- *Červený a černý* – symbolický název, více vysvětlení, *Kartouza parmská, Lucien Leuwen*

Rusko

Alexandr Sergejevič Puškin (1799–1837)

- básník, prozaik, autor divadelních her
- pocházel ze staré šlechtické rodiny
- vychován ruskou chůvou (díky ní získal vztah k ruskému prostředí)
- psal byronske povídky – v Rusku nazývány poémy
- *Kavkazský zajatec, Měděný jezdec, Cikáni, Evžen Oněgin*

Michail Jurjevič Lermontov (1814–1841)

- básník, prozaik, dramatik
- zemřel předčasně v souboji se spolužákem z kadetky
- Démon* – poéma vydaná posmrtně, vychází z biblických a apokryfních legend o vzpouře a zavržení andělů + čerpá z gruzínského folkloru
- Hrdina naší doby* – filozofující román zobrazující život intelektuála ve 30. letech 19. stol.

Německo

Novalis (1772–1801)

- poznamenán smrtí své 13leté snoubenky Sophie a mladšího bratra, často motivy smrti
- Hymny noci* – sbírka básní

bratři Grimmové – Jacob (1785–1863) a Wilhelm (1786–1859)

- pohádkami se zabývali na odborné úrovni = vědecká folkloristika
- Pohádky pro děti a celou rodinu* – sbírka 200 pohádek

Další údaje o knize:

- dominantní slohový postup:

vyprávěcí

- vysvětlení názvu díla:

Na Větrné hůrce: příběh se odehrává ve stavení s názvem Větrná hůrka

- posouzení aktuálnosti díla:

Příběh nenaplněné lásky a nenávisti je stále aktuální.

- pravděpodobný adresát:

Příběh se bude líbit spíše ženám.

- určení smyslu díla:

Román ukazuje, jak blízko k sobě má láska a nenávist.

- zařazení knihy do kontextu celého autorova díla:

Jedná se o jediný autorčin román. Poprvé byl vydán roku 1847 pod pseudonymem. Se jménem autorky byl vydán sestrou Charlotte až dva roky po smrti Emily (1850). Román sklidil úspěch a byl porovnáván s Miltonovým *Ztraceným rájem*.

- tematicky podobné dílo:

Charlotte Brontëová – *Jana Eyrová*: román o lásce, které není přáno (ovšem na rozdíl od románu Na Větrné hůrce končí šťastně)

- porovnání s filmovou verzí nebo dramatizací:

Britský film Na Větrné hůrce z roku 1970 s Timothy Daltonem v roli Heatcliffa poměrně odpovídá knižní předloze, ale děj filmu končí smrtí Kateřiny. Také zde není postava Haretona.